

HERKÜL MİLLAS

24.02.2015 Salı

Zaman Gazetesi

Kadına karşı şiddet derken aklımıza tabii ki hemen erkekler geliyor. Çünkü genel olarak şiddet başka, kadına karşı olanı başkadır. Kadına karşı şiddet, bazı erkeklerin şiddet yanlısı olmalarıyla ilgili değildir; kadına özel bakışlarından dolayı, karşı cinse yönelik bir saldırganlıkla ilgilidir. Bu şiddet özeldir; cinsiyet odaklıdır. Ve tek yönlüdür. Kadınların erkeklere karşı sistemli bir saldırganlığını görmüyoruz.

Kadından yana yasal düzenlemeler gerekli deniliyor. Kuşkusuz yasaların rolü büyüktür. Ama asıl sorun erkeklerin kadın algısıdır. Çünkü yasaların uygulanması da erkeklerin kadın algısına göre oluyor. Örneğin, “haksız tahrik” uygulaması bu durumun açık bir belirtisidir. “Haksız tahrik” bütün dünyada uygulanan, anlaşılır ve haklı bir ilkedir. Bir kimsenin bir suçu durup dururken işlemesi ile tahrik edilince işlemesi tabii ki farklıdır; bu yüzden daha az ceza alması da normaldir. Keyfî yumruk sallamakla, hakarete uğradıktan sonra, yani tahrik edilince yumruk

atılması başkadır. Bu anlayış yüzünden Türkiye’de kadına karşı uygulanan şiddet mahkeme aşamasına gelince, mahkeme heyeti genellikle haksız tahrik nedeniyle verilen cezaları azaltmaktadır.

Bütün dünyada haksız tahrik ilkesi, o ülkede var olan algıya göre uygulanır. Türkiye’de bir insana öküz demek hakaret sayılabilir ama Hinduist bir toplumda bu aynı kelime hakaret sayılmaz; Amerika’da Demokrat Parti’nin sembolü eşektir; Fransa’da bir erkeğin bir kadına bakıp gülümsemesi “kur yapıyor” sayılabilir (faire la cour), ama Türkiye’de cinayete varan görgüsüzlük olarak görülür. Mini etek de öyle. Batı’da normal bir giyimdir, özellikle genç kadınlar arasında. Ama Türkiye’de... İşte sorun da bu alandadır. Eğer mini etek bazı erkeklerce “tahrik” sayılıyorsa sorunlar zincirleme bir biçimde peş peşe gelir. Erkekler tahrik karşısında “erkekliklerini” kanıtlamaya kalkışır, çevre taraf olur ve kadına karşı “mahalle baskısı” uygular. İş mahkemeye varınca, hakim haksız tahrik ilkesini “o toplumda var olan algıya göre” uygular. Sonunda fatura mağdur olmuş olan mini etekliğe çıkar.

Kadın tektipleştiriliyor mu?

Kadının “tahrik” sayılan davranışları kimilerine göre pek çoktur. Bir erkekle gezmesi, yanına oturması, elini tutması, eve geç dönmesi, başını örtmemesi, erkeklerle eşit biçimde iş alanında yer alması, eşinin isteğine karşı çıkması, yüksek sesle gülmesi, ailesinin istediği erkekle evlenmemesi, boşanmaya kalkışması, hatta pencereden dışarıya bakması, kaynananın buyruklarına hemen uymaması, erkeğe cevap yetiştirmesi, gibi. Toplumda egemen saygın kadın algısı nedir? Otobüslerde sık gördüm: Başı açık yaşlı kadına değil de, başı örtülü orta yaşlı kadına yer verilir. Giyime dayanarak hangi kadının “kolay” olduğunu hemen anlayanlarımız az değildir!

Kadının bu biçimde değerlendirilmesi çok eskilere uzanır. Bu algı dile geçmiş ve yerleşmiştir. Farkında olmadan kadını aşağılayan söylem günlük konuşmada yer etmiştir: erkeksen çık dışarı, erkek adam (yani dürüst ve cesur), karı gibi davranma, kadının fendi erkeği yendi, gibi. Ecdattan kalma deyim ve atasözleri mirası ele veriyor: kadınlar hamamı; karı ağızlı; kadın erkeğin şeytanıdır; kadının sofusu, şeytanın maskarası; kadının şamdanı altın olsa mumu dikecek erkektir; kadın kocasını isterse vezir, isterse rezil eder; kadın kocasının çarığı, anasının sarığıdır. Erkekle ilgili buna benzer “değerlendirmeler” bulamazsınız. Ama kadını (hatta küçük kızları) mala dönüştüren başlıklı iş düzenlemeleri ve yasalara rağmen yaygın kuma müessesesi de kadının yerini erkeğe göre daha aşağı bir yere yerleştirir. Sonunda kadın toplum içinde belli bir konumda görülmeye başlar. Sonrasına katılıp benimsemesek de, karşı da çıksak, uygulamalar bizde öfke de yaratsa, aslında olanlara şaşmamalıyız. Mahalle tahsili çok yaygın belli bir ahlak algısı yaratmışsa, pek çok erkek de o algıya uygun davranmaya bir tür “mecbur”

olur. Cinayet işledikten sonra tıpış tıpış polise gidip teslim olan ve o caniyeye doğrudan veya dolaylı olarak arka çıkan yakınların varlığı toplumsal ve sosyolojik trajik bir gerçeği gösteriyor. Yani pek çok olayda, kadına karşı şiddet suçluluk olarak algılanmıyor; gereğinin yerine getirilmesi olarak algılanıyor.

Toplumun sorunlu kadın algısı

Kanımca sorunun biri yüzeysel kısa süreli, ikincisi temelli uzun süreli iki çözümü düşünülebilir. Yasal düzenlemeler ve kadınlarının hakları konusunda eğitilmeleri kısa sürede yapılması gerekenlerdir. Asıl çözüm toplumda yer etmiş olan algıların değişmesidir. Sorun, “hakaret” duyarlılığına ve ilgili davalara çok benziyor. İnsanların ağzına biber sürmek yerine, yani insanları mahkemelerde süründürmek yerine, hakaret algısını değiştirmek gerek. Her hicvi, kınamayı, hatta abartılı ve haksız eleştiriyi hakaret olarak algılamamak gerek. Aynı biçimde hoşumuza gitmeyen de tahrik olarak görmemek gerek. Asıl çözüm budur.

Ama ilk adım hiç hoş olmayan şimdiki durumu kabul etmektir. “Bizde her şey iyidir; biz kadınlarımıza saygılıyız, ötekiler kendi kötü hallerine baksın” yaklaşımı olumlu gelişmelerin önünde engeldir. Olaylar ne münferittir ne de önemsizdir. Kusurun kabulü, aşılmasının ilk adımıdır. İkinci adım zaten kendiliğinden gelir: İnsanlar, hele toplum içinde kamuoyu oluşturacak konumda olanlar söylediklerine dikkat eder. Kadınlar konusunda konuşurken kötü mirası yeniden üretmek yerine yanlışları hatırlatmaları gerekir. Bence iki mesaj çok önemli. A) Birincisi kadın erkek eşitliğidir. Bu konuda kimi zaman, bilinçsizlikten dolayı, kadın ve erkeğin yaradılıştan farklı olduğu söyleniyor. Tabii ki öyledir. Ama farklılıklar her yanda var. Erkekler de genç/yaşlı, kültürlü/cahil, çalışkan/tembel vb. diye farklıdır. Bazı kadınlar da bazı erkeklerden çok daha güçlü olabiliyor. Ama vatandaş olarak herkes eşittir: yasa karşısında, iş alanında, özgürlükler konusunda. Eşitlik bu alanlarda aranır. B) İkincisi de her insanın, erkek veya kadın fark etmez, yaşam biçiminin kabul edilmesidir.

Günümüzde bu mesajların verilmemesinden başka, maalesef tersi de yapılıyor. Kadına “saygılı” olmak hiç yetmiyor. Mesele kadını eşit olarak “tanımaktır”. Saygı başka bir şeydir. Aşağı sayılan bir kimseye de saygı duyulabilir. Subay ere, baba çocuğuna, hoca öğrencisine saygılı olabilir. Ama bunlar arasında kesin ast/üst ilişkisi vardır; eşitlik yoktur. Kadına bu anlamda “saygı”, eşitsizliği gizleyen, vicdanları rahatlatan bir aldatmacadır. Hatta bazı erkekler bir noktadan sonra gösterdikleri “saygının” karşılığını itaat ve biat olarak tahsil etmek isterler. Bu “saygıyı” (“sevgiyi” de) takdir etmeyen “nankör” kadınların dayak yemesi hatta öldürülmesi bundandır.

Ben de medyayı izlerken erkek olarak sık sık utananlardanım.